ISSN: 2456-9194, Vol. IX, Issue. IV, March 2026

ପ୍ରତ୍ୟୟ

(Journal of Odia Language, Culture and Science)

Peer-Reviewed Journal - Homepage: http://cphfs.in/research.php

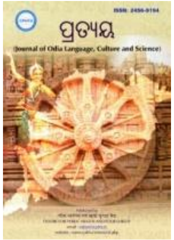

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପ: ଏକ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଓ ଦାର୍ଶନିକତତ୍ତ୍ୱ

ସୀମା ସ୍ୱାଇଁ୧, ଡ଼ ରୁଦ୍ରନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର୨

କଳାବିଭୂଷଣ ଗବେଷିକା୧,ସହାୟକ ପ୍ରଫେସର୨

ଓଡିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବାଣୀବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

Email: seemaswain89@gmail.com

ସାରାଂଶ: ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟରେ 'ଅନ୍ତର୍ମନର ସ୍ୱର' କିମ୍ବା 'ମାନସିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ'କୁ ନେଇ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲେ ହେଁ, ସଂଳାପର ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଓ ଦାର୍ଶନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଉପରେ ବିଶେଷ ଗବେଷଣା ହୋଇନାହିଁ । ଏହି ଗବେଷଣାପତ୍ରଟି ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପକୁ କେବଳ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ଉପକରଣ ନୁହେଁ; ବରଂ ମାନବୀୟ ଅଭିଜ୍ଞତାର ଗଭୀର ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ପରିପ୍ରକାଶ ଭାବେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିଥାଏ । ସଂଳାପ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗସୂତ୍ର ରକ୍ଷା କରିବା ସହ ସେମାନଙ୍କ ଅବଚେତନ ମନ, ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତି ଏବଂ ନୈତିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ବାସ୍ତବବାଦୀ ରୂପେ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରୟୋଗ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ, ପ୍ଲଟର ଅଗ୍ରଗତି ଏବଂ ପାଠକୀୟ ସହଭାଗୀତାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛି । ସଂଳାପର ଶୈଳୀ ଓ ଏହାର ନୈଶବ୍ଦ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଲେଖକମାନେ କାହାଣୀର ଗତି ଓ ଭାବଗମ୍ୟତା ନିର୍ମାଣ କରନ୍ତି । ସଂଳାପ କିପରି ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସାହିତ୍ୟିକ ବାସ୍ତବବାଦ, ମାନସିକ ଗଭୀରତା ଓ ସାମାଜିକ ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶର ସାର୍ଥକ ମାଧ୍ୟମ ପାଲଟିଛି ।

ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ: ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ, ସଂଳାପ, ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦର୍ଶନ, ବାସ୍ତବବାଦ, ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ, ଅବଚେତନ ମନ

ଉପକ୍ରମ

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ, ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରୁ ବିକଶିତ ହୋଇ, ଏକ ଆକର୍ଷଣୀୟ ସାହିତ୍ୟିକ ରୂପ ଭାବେ ଉଭା ହୋଇଛି, ଯାହା ଓଡ଼ିଶାର ବିବିଧ ସାମାଜିକ ଏବଂ ମାନସିକ ବାସ୍ତବତାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରେ । ସଂଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ ଲେଖକମାନେ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଭାବନା, ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ସାମ୍ନାକୁ ଆଣିଥାଆନ୍ତି । କାହାଣୀ କହିବା ଓ କାହାଣୀ ଶୁଣିବା ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କାଳରୁ ରହିଆସିଛି; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅଭିଜ୍ଞତା ବାଣ୍ଟିବା,ଭାବପ୍ରବଣତାକୁ ଅନ୍ୟ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ସଂଳାପ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ (ସେନାପତି-୧୯୬୪,ପୃଷ୍ଠା-୨୨-୨୫)। କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ସଂଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ ଚରିତ୍ରମାନେ ନିଜର ମନୋଭାବନାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଆନ୍ତି ପାଠକ ସମ୍ମୁଖରେ । କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପର ମହତ୍ତ୍ୱ ହେଉଛି ବାସ୍ତବବାଦୀ ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି କରିବା; ଏବଂ ଚରିତ୍ର ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହେଉଥିବା ଭାବପ୍ରବଣତାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଏବଂ ଚରିତ୍ର ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ବୁଝାଇଥାଏ (ମହାନ୍ତି-୧୯୮୫,ପୃଷ୍ଠା-୧୧୮-୧୨୧) ।

ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ବୃହତ୍ତର ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରେ, ଯାହା ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭାରତରେ ସାମାଜିକ ରୂପାନ୍ତର ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆତ୍ମସଚେତନତାର ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ସମାନ୍ତରାଳ କରେ ଏବଂ ସଂଳାପ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଏବଂ ବାହ୍ୟ ଜଗତର ଏକ ଦର୍ପଣ ହୋଇଥାଏ, ପାରମ୍ପରିକ ଓ ଆଧୁନିକତା, ସମୁଦାୟ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିବାଦ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ମଧ୍ୟସ୍ଥି କରେ(ମହାନ୍ତି-୨୦୧୨,ପୃଷ୍ଠା-୪୧-୪୩) ।

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପ,ସମ୍ବୋଧନ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପ ମାନସିକ ଆତ୍ମନିରୀକ୍ଷଣ, ସାମାଜିକ ଟିପ୍ପଣୀ ଏବଂ ନୂତନ କାହାଣୀ କୌଶଳ ପରିପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ଫକୀର ମୋହନ ସେନାପତି, ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି,ବୀଣାପାଣି ମହାନ୍ତି ଏବଂ ମନୋଜ ଦାସ ମାନଙ୍କଠାରୁ ବିକଶିତ ହୋଇଛି । ମନୋଜ ଦାସ ସଂଳାପକୁ ଦାର୍ଶନିକ

ଅଭିନିବେଶ, ମାନବୀୟ ଅସ୍ତିତ୍ୱବୋଧ ଓ ରଚନାତ୍ମକ ସୃଜନଶୀଳତା ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ କରି ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପକୁ ନୂଆ ଦିଗ ଦେଇଛନ୍ତି (ଦାସ-୨୦୦୩, ପୃଷ୍ଠା-୧୦୨-୧୦୫) । ଏହିପରି, ସଂଳାପ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ କେବଳ ଗଳ୍ପକଥନୀୟ ଉପକରଣ ନୁହେଁ; ଏହା ମାନସିକ ଆତ୍ମନିରୀକ୍ଷଣ, ସାମାଜିକ ଟିପ୍ପଣୀ, ସଂସ୍କୃତିକ ଦର୍ପଣ ଓ କାହାଣୀର କଳାତ୍ମକ ନିର୍ମାଣର ମୌଳିକ ଅଂଶ ଭାବେ ଉପସ୍ଥିତ ।

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି, ଯାହାର ରୂପ, ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏବଂ ବିଶେଷତଃ, ମାନସିକ ସୂକ୍ଷ୍ମତା ସହିତ ପରୀକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଏକ ନୂତନ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରେ। ଫକୀର ମୋହନ ସେନାପତିଙ୍କ ଗଳ୍ପ "ରେବତୀ" ଠାରୁ ଲେଖକମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ ଭାବନାରେ ନିହିତ ଉଦ୍‌ବେଗ, ପରିଚୟ ଏବଂ ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପକୁ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି(ପରିଡା-୨୦୨୦, ପୃଷ୍ଠା-୧୧୨-୧୧୫) । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭାରତରେ ଦ୍ରୁତ ସାମାଜିକ-ଆର୍ଥିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କାହାଣୀର ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଗଢ଼ିଛି, ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମୁଦାୟର ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବା ପାଇଁ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପକୁ ଏକ ପରୀକ୍ଷାଗାର କରିଛି (ପରିଡା-୨୦୨୦, ପୃଷ୍ଠା-୩୫୨-୩୫୩) ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଗଳ୍ପ 'କୁମ୍ଭୀରର ମହିଳା' (The Crocodile's Lady)ରେ ନାୟକଙ୍କର ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ସହ ସଂଳାପ ତାଙ୍କର ଯୁକ୍ତିବାଦ ଓ କୁସଂସ୍କାର ମଧ୍ୟରେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ସଂଘର୍ଷକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରେ, ଯାହା ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାରେ ମାନସିକ ଚାପକୁ ଦର୍ଶାଇଥାଏ (ଫ୍ରଏଡ୍-୨୦୧୦, ପୃଷ୍ଠା-୧୨୪-୧୨୫) । ସେହିପରି "ଭୂତକୁ ବିଦାୟ" (Farewell to a Ghost)ରେ ସଂଳାପ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ଭୟ ଓ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ, ଯାହା ସାମୂହିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉଦବେଗ୍ କୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରେ (ପରିଡ଼ା-୨୦୨୦, ପୃଷ୍ଠା-୩୫୨-୩୫୫; ଉଇଲିୟମ୍-୧୯୮୩, ପୃଷ୍ଠା-୬୬-୬୮) । ଏଥିରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ ଯେ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପ କେବଳ ଘଟଣା ନୁହେଁ-ଏହା ଚରିତ୍ର, ସମୟ ଓ ସାମାଜିକ ସ୍ମୃତିର ମୂଳ ଉପାଦାନ।

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି, ଯାହା ଆକାର, ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏବଂ ବିଶେଷକରି ମାନସିକ ସୂକ୍ଷ୍ମତା ସହିତ ପରୀକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଏକ ନୂତନ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରେ । ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତିଙ୍କ ରଚନାରେ ରେବତୀ (ସେନାପତି-୧୯୯୭, ପୃଷ୍ଠା-୧୨-୨୫) ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାର ଓ ମାନବୀୟ ଭାବନାର ଏକ ମାଧ୍ୟମ ଭାବେ ଉଭା ହୋଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଲେଖକମାନେ ଏହି ପରମ୍ପରାକୁ ବିସ୍ତାର କରି ଓଡିଶାର ସାମୁହିକ ଭାବନା, ପରିଚୟ ଏବଂ ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା ପାଇଁ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପକୁ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ (ମହାନ୍ତି-୧୯୮୩,ପୃଷ୍ଠା-୪୫-୬୮) ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶରେ ବ୍ୟାପକ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ, ବିଶେଷକରି ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଦ୍ରୁତ ସାମାଜିକ-ଆର୍ଥିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ସାହିତ୍ୟିକ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏବଂ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତାକୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା, ଯାହାଦ୍ୱାରା କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପ ଉଭୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପରିବର୍ତ୍ତିତ ମନୋବିଜ୍ଞାନକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରକାର ସୃଜନଶୀଳ ପରୀକ୍ଷାଗାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ସମସାମୟିକ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ଆଧୁନିକ ଜୀବନର ନୈତିକ ଓ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଜଟିଳତା ସହିତ ଗଭୀର ଭାବେ ଜଡ଼ିତ ଥିବା ସମାଲୋଚକମାନେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି (ପଟ୍ଟନାୟକ-୨୦୧୫, ପୃଷ୍ଠା-୧୫୨-୧୬୬)। ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭାରତରେ ଦ୍ରୁତ ସାମାଜିକ-ଆର୍ଥିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କାହାଣୀର ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଗଢ଼ିଛି, ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମୁଦାୟର ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଗୋଟିଏ ପରୀକ୍ଷାଗାର ପାଲଟିଛି (ରାୟ-୨୦୧୦, ପୃଷ୍ଠା-୫୬–୭୪) ।

ସଂଳାପ

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କେବଳ ଶବ୍ଦ ଆଦାନପ୍ରଦାନର ଏକ ସାଧନରୁ ମାନସିକ ଗଭୀରତା ଏବଂ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଜଟିଳତାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଏକ ସୁସଜିତ ମାଧ୍ୟମ ହୋଇପାରିଛି । ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ନ ହୋଇ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆନ୍ତରିକ ଭାବର ଆଦାନପ୍ରଦାନ,ବିଚାର, ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ଚେତନା ସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ - ଚେତନାଠାରୁ ଅବଚେତନା ଓ ଅଚେତନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । (ମହାନ୍ତି-୧୯୮୩, ପୃଷ୍ଠା-୭୨-୮୮) ବାର୍ତ୍ତାଳାପର ଏହି ବହୁସ୍ତରୀୟ ବ୍ୟବହାର ମାଧ୍ୟମରେ, ଉଭୟ କଥିତ ଏବଂ ଅକଥିତ ଶବ୍ଦ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ସନ୍ଦେହ, ବିଡମ୍ବନା, ଆକାଂକ୍ଷା ଏବଂ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ପରି ଭାବପ୍ରବଣତା ପ୍ରକାଶ କରେ, ଯାହା ଏକ ଗଭୀର ମାନସିକ ରୂପରେ ଅବଦାନ କରେ (ଦାସ-୨୦୦୫, ପୃଷ୍ଠା-୧୨୧-୧୩୭) ।

ଏହି ଶୈଳୀଗତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥାଏ, ପାଠକମାନଙ୍କୁ ବକ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ନୀରବତାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସୂକ୍ଷ୍ମତାକୁ ବୁଝିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥାଏ (ରାୟ-୨୦୧୦,ପୃଷ୍ଠା-୮୫-୯୭) । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକରେ ଜାତି, ବର୍ଗ, ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ-ସହରାଞ୍ଚଳ ବିଭାଜନରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ସାମାଜିକ-ମାନସିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥାଏ(ପଟ୍ଟନାୟକ-୨୦୧୫-୧୫୨-୧୬୬) । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ,ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ପରଜାରେ ଆଦିବାସୀ ଚରିତ୍ର ଏବଂ ବାହାର ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ବାର୍ତ୍ତାଳାପ,ବାଦ-ବିବାଦର ମାନସିକ ଚାପ ଏବଂ ପାରମ୍ପରିକ ଏବଂ ଆଧୁନିକ ବିଶ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ମଧ୍ୟରେ ସଂଘର୍ଷକୁ ଜୀବନ୍ତ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥାଏ (ମହାନ୍ତି,୧୯୪୮,ପୃଷ୍ଠା-୨୧୩-୨୩୦) ।

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଗଳ୍ପକଳା ନୁହେଁ, ବରଂ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରୀୟ ଚେତନାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବାର ଏକ ମାଧ୍ୟମ ମଧ୍ୟ । ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ତାର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖିବା ସାନୀ ତାର ପ୍ରେମିକ ପ୍ରିୟାଂଶୁକୁ ପ୍ରିୟ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରେ କିନ୍ତୁ ଭଲ ପାଇବାର ଭୁଲ ପାଇଁ ସେମାନେ ଅଲଗା ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ଦୁହିଁଙ୍କ ରାସ୍ତା ଭିନ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସମୟ ସବୁବେଳେ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ କୋଉଠି ନା କୋଉଠି କାହା ସହିତ ଦେଖା ହେବ ନିଶ୍ଚୟ ଶେଷକୁ ତାହା ହୋଇଛି ।ପ୍ରିୟାଂଶୁ ଯେତେବେଳେ ସାନୀକୁ କହିଛି ମୋର ଝିଅ ତୁମ ସ୍କୁଲରେ ପଢେ । ସାନୀ କହିଛି ମୁଁ ତାକୁ ଜାଣିଛି ଏବଂ ସିଏ ମୋର ସ୍କୁଲରେ ଭଲ ସାଙ୍ଗ । ଏହାପରେ ପ୍ରିୟାଂଶୁ କହିଛି, ତୁମେ ତାର

ମା' ହେବ କି ? ସେଠାରେ ସାନି କହିଛି ଖାଲି କ'ଣ ତୁମକୁ ବାହାହେଲେ ମୁଁ ତାର ମା' ହୋଇପାରିବି ଏକଥା ତ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଏମିତି ମଧ୍ୟ ତାକୁ ମା'ର ସ୍ନେହ ମମତା ଦେଇପାରିବି, ତେଣୁ ତାର ମା' ହେବାପାଇଁ ତୁମକୁ ବିବାହ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରୁନାହିଁ । ଏବଂ ମୁଁ ମୋର ମାତୃତ୍ୱକୁ ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରିଦେଇଛି । ଏଠାରେ ଉଦ୍ଧୃତି ନିଆଯାଇପାରେ:

"ରତୁର ମା'ଟିଏ ଜରୁରୀ । ଖୋଜିଆଣ । - ସେ ନିଜେ ଖୋଜିନେଇଛି ସାନୀ । ତୁମ ଆଦରରେ, ତୁମ ଯତ୍ନରେ, ବହୁକିଛି ଭୁଲି ସାରିଲାଣି ସେ। ସ୍କୁଲ୍‌ରୁ ଫେରି ଗପୁଛି ଖାଲି ତୁମ କଥାସବୁ । ଖାଲି ତୁମର ସ୍ୱୀକୃତି - ନାଃ ! ନା ପ୍ରିୟ । ରତୁର ମା' ହେବାପାଇଁ ତୁମର ପତ୍ନୀ ସାଜିବା କିଛି ଜରୁରୀ ନୁହେଁ ପ୍ରିୟ । ନାରୀର ମାତୃତ୍ୱ ସବୁ ସମୟରେ ସବୁ ସମ୍ପର୍କରେ ଗଚ୍ଛିତ । ସେଥିପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ସମ୍ପର୍କଟିଏ ଲୋଡ଼ାନାହିଁ । – ମାନୀ ! କ୍ଷମା ବୋଲି କିଛି ଯାହା, ତାକୁ ତୁମଠାରେ ମାଗିହେବନି ଆଉ ? – ଛୋଟ କରାଅନି ମୋତେ ପ୍ରିୟ । ମୋ' ପ୍ରେମକୁ ନେଇ ମୁଁ ଏଯାଏଁ ବଞ୍ଚିଛି । ବୁଝିପାରୁଛି ତୁମ ଆବଶ୍ୟକତା । ତୁମ ଅପେକ୍ଷା ରତୁପାଇଁ ମା'ଟରି ଆବଶ୍ୟକତା ଢେର୍ ଅଛି ଏଇବେଳେ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ସମର୍ଥ । କିନ୍ତୁ ତୁମ ପାଇଁ ... ଆଦୌ ନୁହେଁ। - ଆବଶ୍ୟକତା ଢେର୍ ଅଛି ସାନୀ, ଝିଅପାଇଁ । ମୋ' ପାଇଁ ... x x x x । ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ମିଳନରେ ମୁଁ ଅତ୍ୟଧିକ ଆଶାବାଦୀ ହୋଇପଡ଼ଇବା ଏକ ବିଡ଼ମ୍ବନା ଆଦୌ ନଥିଲା ପ୍ରିୟ । ସମ୍ପର୍କର ଚରମ ଆଗ୍ରହ ଆଗରେ, ଏଇ ଫ୍ୟୁଚର୍, କ୍ୟାରିୟର ପରି ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦସବୁ ନିହାତି ମୂଲ୍ୟହୀନ । ନାରୀର ଅଭିମାନ, ତା'ର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅହଂକାର । ତୁମ ବିକଳତ, ବିବ୍ରତତା ମୋତେ ଅତି ନିକଟରୁ ତୁମକୁ ପରିଚିତ କରାଇଦେଇଥିଲା । ଦେଖ ତୁମ ହିସାବରେ ତୁମେ ଆଜି ସଫଳ । ଆଉ ମୋ' ହିସାବରେ ମୁଁ । ମୁଁ ତୁମ ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟତ୍ର ପ୍ରେମଟିଏର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିପାରିନଥାନ୍ତି । ଆଉ ସେଇଥିପାଇଁ ... x x x x x– ହଁ । ଇୟେ ବି ତୁମର ଜାଣିବା ଜରୁରୀ ପ୍ରିୟ ପୁରୁଷ, ମୋ'ର ଆଉଥରେ ପ୍ରିୟଟିଏକୁ ଭେଟିବାର ନାହିଁ । ଆଉଥରେ ତା' ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବାର ନାହିଁ ଆଉଥରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଭଙ୍ଗ କରିବାର ନାହିଁ। ସୋ ଆଇ ଆବୋର୍ଟେଡ୍ ମାଇଁ ମଦର ହୁଡ୍ । x x x x x ସିଙ୍ଗଲ୍ ! ଏୟାନା ? ଶୁଣ ପୁରୁଷ, ଇପ୍ସିତ ମାତୃତ୍ୱର ପ୍ରତ୍ୟାଶ୍ୟା ଖୁବ୍ ପିଡ଼ାଦାୟୀ । ତାକୁ ସମ୍ଭାଳିନେବା ଏକ ସକ୍ଷମ ନାରୀ ପକ୍ଷେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଏକ ପରୀକ୍ଷା, ନେବାକୁ ହୁଏ ଚରମ ନିଷ୍ପତ୍ତି (ବେଜ ଅମୀୟ– ଏବଂ,ପୃଷ୍ଠା-୯୫)।

ମନୋବିଜ୍ଞାନ

ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ସଂଳାପର ମାନସିକ ମାପକାଠିର ଅନ୍ତର୍ନିରୀକ୍ଷଣ, ଆତ୍ମ-ଚିନ୍ତନ ଏବଂ ଭାବନାତ୍ମକ ପ୍ରାମାଣିକତା, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆଧୁନିକ ଧାରାକୁ ଉଜାଗର କରେ । ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ, ନୈତିକ ଦ୍ୱିଧା ଓ ଭୟକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବାକୁ ସଂଳାପକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ମାଧ୍ୟମ କରାଯାଉଛି, ତାହାର ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କ କାହାଣୀରେ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ନିଜକୁ ନିଜେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ (ମହାନ୍ତି-୧୯୮୫, ପୃଷ୍ଠା-୪୨) । ଏହି ସଂଳାପ ଆତ୍ମ-ଉନ୍ମୋଚନ ଚରିତ୍ରକୁ ବାସ୍ତବିକ କରିବା ସହିତ ସମାଜିକ ଗଠନକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଫଳିତ କରେ। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ସତ୍ୟପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର ନିଜର ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକରେ ପାରିବାରିକ ଚାପ ଓ ସାମାଜିକ ଆକାଙ୍କ୍ଷାରୁ ଜନ୍ମନେଇଥିବା ଆନ୍ତରିକ ଖଣ୍ଡନକୁ ସଂଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ ଉତ୍ତୋଳନ କରିଛନ୍ତି (ମିଶ୍ର-୧୯୯୨, ପୃଷ୍ଠା-୧୧୮)।

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପରେ ସହରୀକରଣ, ନୂତନ ଆର୍ଥିକ ସଂଘର୍ଷ ଓ ମନୋବୃତ୍ତିକ ଦବାବର ପ୍ରଭାବକୁ ସଂଳାପର ମାଧ୍ୟମରେ ନିକୋଟତର ଭାବରେ ଧରାଯାଇଛି; ଯାହାକି ଶ୍ୟାମଳମିଶ୍ରଙ୍କ ସହର-ଗ୍ରାମ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ବିପରୀତତା ବିଷୟକ ବିଶ୍ଲେଷଣରେ ଦେଖାଯାଏ (ମିଶ୍ର-୨୦୦୧, ପୃଷ୍ଠା-୬୭)। ଏହିପରି ମାନସିକତା କେନ୍ଦ୍ରିକ ସଂଳାପ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପକୁ କେବଳ କାହାଣୀ ନୁହେଁ, ସମାଜର ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟିମୟ ଅନୁଶୀଳନରେ ପରିଣତ କରିପାରିଛି ।

ଚରିତ୍ର:

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ଚରିତ୍ରର ବିକାଶ ସଂଳାପ ସହିତ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଭାବେ ଜଡ଼ିତ । ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ଭାଷା ବ୍ୟବହାର, ଶବ୍ଦ ଚୟନ, ଏବଂ ସଂଳାପ ଶୈଳୀ ସେମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି, ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା, ଏବଂ ବିକଶିତ ହେଉଥିବା ପରିଚୟକୁ ସୂଚିତ କରେ । ଯଥା-ଜତିନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ମତାନୁସାରେ, ଚରିତ୍ରର କଥନ ଶୈଳୀର ସାନ୍ତ୍ୱନା ଓ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ "ଭିତରୁ ଚାଲୁଥିବା ମନୋବୃତ୍ତିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରେ ଏବଂ ସ୍ୱପରିଚୟର ଦିଗକୁ ଇଙ୍ଗିତ କରେ ।" (ମହାନ୍ତି-୧୯୯୫, ପୃଷ୍ଠା-୭୪) । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଶିକ୍ଷା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରୁଥିବା ଏକ ଯୁବତୀର ଦ୍ୱିଧାଗ୍ରସ୍ତ କଥନ କିମ୍ବା ଏକ ପିତୃପ୍ରଧାନର ଆଧିପତ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷା ଓ ଶକ୍ତିର ଗତିଶୀଳତାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଥିବା ପ୍ରତିରୋଧ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ମାନସିକ ସଂଘର୍ଷକୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରେ-ଏକ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଯାହା କହ୍ନୁଚରଣ ମହାନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ଭାଷା ବ୍ୟବହାରର ବିଶ୍ଳେଷଣରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି(ମହାନ୍ତି-୧୯୮୮, ପୃଷ୍ଠା-୧୨୧) । ପାଠ୍ୟରେ ସ୍ୱର ଓ ସଂଳାପର ଆନ୍ତଃକ୍ରିୟା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଷୟବସ୍ତୁ, ସଂଘର୍ଷ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ଓଡ଼ିଆ ସମାଜର ସାମୂହିକ ଚେତନାକୁ ଉନ୍ମୋଚନ କରେ—ଯାହାକୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର "ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ସଂଳାପମୂଳକ ସାମାଜିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ସମାଜଚେତନାର ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ" ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । (ମିଶ୍ର-୨୦୦୪, ପୃଷ୍ଠା-୫୯)

କାହାଣୀ

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଗଠନରେ ସଂଳାପ ଏକ ମୂଳ ତତ୍ତ୍ୱ, ଯାହା ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ମନ, ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଚେତନାକୁ ସିଧାସଳଖ କଥୋପକଥନ ମାଧ୍ୟମରେ ପାଠକଙ୍କ ସମ୍ମୁଖକୁ ଆଣିଥାଏ । ଏହି ସଂଳାପ କେବଳ ନାଟକୀୟ ଗତିକୁ ବୃଦ୍ଧି କରେ ନାହିଁ, ମଧ୍ୟରେ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ କଥନ ସହିତ ଏକ ଭାବାତ୍ମକ ସମନ୍ୱୟ ଗଠନ ମାଧ୍ୟମରେ କାହାଣୀକୁ ଅଧିକ ଜୀବନ୍ତ କରେ (ପରିଡ଼ା-୨୦୨୦, ପୃଷ୍ଠା-୩୫୫)। ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଇତିହାସରେ ସଂଳାପ ପ୍ରାୟତଃ ନୂତନ କାହାଣୀ ଉନ୍ମୋଚନରେ ମୂଳ ଭୂମିକା ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁଠାରେ ଚରିତ୍ରମାନେ,ତାଙ୍କର ମାନସିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି (ପରିଡ଼ା-୨୦୨୦, ପୃଷ୍ଠା-୩୫୬)। ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତିଙ୍କ "ଏ ସଙ୍ଗ ଫର ସନେଟ" ଗଳ୍ପଟି ସଂଳାପକୁ ଏକ ଦାର୍ଶନିକ ସାଧନ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରି ନ୍ୟାୟ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ସମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ମୂଳ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିଛି । (ପରିଡ଼ା-୨୦୨୦, ପୃଷ୍ଠା-

୩୫୮)। ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସଂଳାପ କାହାଣୀର ଗତିକୁ ଅଗ୍ରସର କରିବା ସହିତ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତିର ନୈତିକ ଆଧାରକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରେ।

ପରିଚୟ ଗଠନ

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପର ପରିଚୟ ଗଠନ ଏବଂ ଆଲୋଚନା ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଚିନ୍ତା ଭାବେ ଉଭା ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକରେ କଥୋପକଥନ ପୁରାତନ ଓ ନୂତନ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ଗ୍ରାମୀଣ ଓ ସହରୀୟ ମାନସିକତା, ସାମୁହିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରିଚୟ- ଏହି ସବୁ ମଧ୍ୟରେ ନିହିତ ଅମୀମାଂସିତ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଥାଏ (ପଣ୍ଡା-୨୦୧୫, ପୃଷ୍ଠା-୩୫୧) । ଚରିତ୍ରମାନେ ମୌଖିକ ଆନ୍ତଃକ୍ରିୟା ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜକୁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା, ସାମାଜିକ ଆଶାକୁ ଅନୁକୂଳ କରିବା କିମ୍ବା ଆରୋପିତ ନିୟମକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା-ଏହି ସମସ୍ତରେ ସଂଳାପ ଏକ ମାନସିକ ଆଲୋଚନାର ସ୍ଥାନ ଭାବେ କାମ କରେ (ପଣ୍ଡା-୨୦୧୫, ପୃଷ୍ଠା-୩୫୧) । ଏହିପରି ସଂଳାପ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ସ୍ୱରୂପକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ଆତ୍ମ ଓ ସମୁଦାୟ ପରିଚୟକୁ ସ୍ଥିର କରିବାର ଉପକରଣ ହୋଇଥାଏ (ମହାପାତ୍ର-୨୦୧୮) ।

ଫକୀର ମୋହନ ସେନାପତି, ମନୋଜ ଦାସ ଇତ୍ୟାଦି ଲେଖକଙ୍କ କାହାଣୀରେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଏକ ସୁଦୃଢ଼ ସାହିତ୍ୟିକ ରୂପ ଭାବରେ ବିକଶିତ ହୋଇ ମାନବ ମନୋବିଜ୍ଞାନର ଜଟିଳତାକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ଏକ ଜୀବନ୍ତ ମଞ୍ଚ ତିଆରି କରିଛି । ସଂଳାପର ପ୍ରବେଶ ମୌଳିକ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ଗତିଶୀଳ ପାରସ୍ପରିକ ପ୍ରତିଫଳନରେ ପରିଣତି ହୋଇ, ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଗଭୀର ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବେ ପାଠକଙ୍କ ସମ୍ମୁଖକୁ ଆଣିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିଛି (ପଣ୍ଡା-୨୦୧୫, ପୃଷ୍ଠା-୩୫୧) ।

ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରସଙ୍ଗ

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ ନିହିତ ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଏକ ବିଶେଷ ଶୈଳୀଗତ ଲକ୍ଷଣ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରସାଦ ଦାସ ଏହାକୁ "ଚରିତ୍ରର ଭୂମିକାକୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ମାଟିରେ ପତିତ କରିବାର କଳା" ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି (ଦାସ-୨୦୦୪, ପୃଷ୍ଠା-୭୨-୭୫) । ସ୍ଥାନୀୟ ଉପଭାଷା ଓ ଅଞ୍ଚଳିକ ଉପଭାଷାର ବ୍ୟବହାର ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥଳ-ସଂସ୍କୃତି ବାସ୍ତବ ଭାବରେ ଯୋଡ଼ି ଦେଇଥାଏ, ଯାହାକୁ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ "ଗଳ୍ପର ପ୍ରାମାଣିକତାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରୁଥିବା 'ଭାଷା-ମନୋବୃତ୍ତି' ଭାବେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି (ଦାସ-୨୦୧୦, ପୃଷ୍ଠା-୫୪-୫୯)। ସଂଳାପର ମାଧ୍ୟମରେ ଅଞ୍ଚଳୀୟ ସଂସ୍କୃତି କେବଳ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ ନୁହେଁ, ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ଭାବନା, ନିଜସ୍ୱ ଦ୍ୱିଧା, ସମ୍ପର୍କ, ଓ ମନୋବିକାଶକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରେ । ମାଧବ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏହାକୁ 'ସଂଳାପଗତ ମାନସିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା' ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଅଞ୍ଚଳ-ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାଷାକୁ ଚରିତ୍ରର ଆନ୍ତରିକ କ୍ରିୟାକଳାପ ସହ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି ବୋଲି କହିଛନ୍ତି (ପଟ୍ଟନାୟକ-୨୦୧୬, ପୃଷ୍ଠା-୮୯-୯୩)। ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟ, ପରମ୍ପରା, ପରିବାରିକ ସଂରଚନା, ସମାଜୀକ ଚାପ ଇତ୍ୟାଦି ଯେପରିକି ସଂଳାପରେ ଉପନିତ ହୁଏ, ସେଗୁଡ଼ିକ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ପରିସ୍ଥିତିର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାକୁ ମଧ୍ୟସ୍ଥି କରୁଥିବାର ସରଳା ଦେବୀ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଛନ୍ତି (ଦେବୀ-୨୦୧୮, ପୃଷ୍ଠା-୬୧-୬୪) । ଏହାକୁ ଦୀପକ ମହାନ୍ତି ଆହୁରି ସୁଦୃଢ଼ କରି କହିଛନ୍ତି ଯେ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଶେଷତ୍ୱର ସଂବିଦ୍ଧତା ଦ୍ୱାରା ସଂଳାପ ଗଳ୍ପକୁ ମାନସିକ ଗଭୀରତା, ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତା ଓ ଭାଷା-ମନୋବୃତ୍ତିର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ମାଧ୍ୟମ ପ୍ରଦାନ କରେ (ମହାନ୍ତି-୨୦୨୦, ପୃଷ୍ଠା-୧୬୦-୧୬୫)। ସେହିପରି, ସଂଳାପରେ ନିହିତ ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ କେବଳ ଭାଷା ନୁହେଁ-ଏହା ଚରିତ୍ରର ଜୀବନବାସ୍ତବତାକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ଏକ ମନୋସାମାଜିକ ଅବକାଶ ।

ସାହିତ୍ୟ ବିଶ୍ଲେଷଣ

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପର ସାହିତ୍ୟ ବିଶ୍ଲେଷଣ ମନୋବିଜ୍ଞାନ, ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅଧ୍ୟୟନକୁ ସଂଯୋଜନ କରି ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳାବଦ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରେ(ଦାସ-୨୦୦୪, ପୃଷ୍ଠା-୧୧୨-୧୧୫) । ମୌଖିକ ଶବ୍ଦର ସୂକ୍ଷ୍ମ ବ୍ୟବହାର ବହୁବିଧ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ନୂତନ ସମ୍ଭାବନା ପ୍ରଦାନ କରେ - ଫ୍ରୟଡୀୟ ଅବଚେତନ ଇଚ୍ଛାର ପଠନରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କଥନରେ ପ୍ରକାଶିତ ଶକ୍ତି ସମ୍ପର୍କର ମାର୍କ୍ସବାଦୀ ସମାଲୋଚନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ। ସଂଳାପ କିପରି ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ମାନସିକ ବାସ୍ତବତାକୁ ଗଠନ କରେ ତାହା ପରୀକ୍ଷା କରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମନ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସାମୁହିକ ଅନୁଭୂତି ଉଭୟରେ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇପାରେ। (ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ-୨୦୧୦, ପୃଷ୍ଠା-୧୬୪-୧୬୮) । "ମଣିଷର ଏହି ସମସ୍ତ ମାନସିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ସମସାମୟିକ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ(ମହାନ୍ତି-୨୦୨୦, ପୃଷ୍ଠା-୧୧୮-୧୨୨)। ଏହିପରି, ସମସ୍ତ ବର୍ତ୍ତମାନର ଘଟଣା, ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ, ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ସଭ୍ୟତା ଅନୁଯାୟୀ ମଣିଷର ପସନ୍ଦର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ଗଳ୍ପରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାଦାନ ହୋଇଛି (ଦେବୀ-୨୦୧୮, ପୃଷ୍ଠା-୬୧–୬୪)"। ସେହିପରି, ସଂଳାପ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ମାନସିକ ଉନ୍ମୋଚନ, ସାମାଜିକ ସତ୍ୟ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ କରୁଥିବା ଏକ ଗଭୀର ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ମାଧ୍ୟମ ।

ଅନୁସନ୍ଧାନ

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପର ମାନସିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଏକ ପ୍ରାଥମିକ ଉପକରଣ ।

- ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପ କେବଳ କଥୋପ କଥନର ମାଧ୍ୟମ ନୁହେଁ ବରଂ ଏହା ଚରିତ୍ର ମାନଙ୍କର ମାନସିକ ଅନୁସନ୍ଧାନର ଏକ ମାଧ୍ୟମ।ସ୍ଥାନୀୟ ମୁହାମୁହିଁ ଏବଂ ଉପଭାଷା ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ଭାବେ ସ୍ଥାପନ କରିଥାଏ ।
- ସଂଳାପର ବିକାଶ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଧୁନିକୀକରଣ ସହିତ ସମାନ୍ତରାଳ ହୋଇଥାଏ ।
- ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସଂଳାପର ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମାଜର ଆଧୁନିକୀକରଣ ସହିତ ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବେ ଗତି କରିଛି । କିଛି ଦଶନ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ସଂଳାପ ଅଧିକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଓ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ହୋଇଯାଇଛି ।
- ମାନସିକ ଉତ୍ତେଜନା ମୌଖିକ ବିନିମୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୁଏ ।
- ସଂଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ କାହାଣୀର ଗତି ଏବଂ ଅଗ୍ରଗତିକୁ ଗଠନ କରେ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ I
- ବାସ୍ତବିକ କଥନ ମାଧ୍ୟମରେ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ପ୍ରାମାଣିକତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ ସଂଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ ।

- ସଂଳାପ କେବଳ ବାହ୍ୟ ଆଳାପରେ ସୀମିତ ନରହି,ଚରିତ୍ର ଏବଂ ପାଠକ ଉଭୟଙ୍କୁ ଆତ୍ମନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁପ୍ରୋତ୍ସାହନ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ।

ଉପସଂହାର

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପ କେବଳ କାହାଣୀର ଘଟଣାବଳୀକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇବାର ଏକ ସାଧାରଣ ଉପାୟ ନୁହେଁ, ବରଂ ଏହା ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ଆନ୍ତରିକ ସଂଘର୍ଷ, ମାନସିକ ଅସ୍ଥିରତା ଓ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ପରିପ୍ରକାଶ । ଓଡ଼ିଆ ଗାଳ୍ପିକମାନେ ସଂଳାପକୁ କେବଳ ଏକ ବାହ୍ୟ ଯୋଗାଯୋଗର ମାଧ୍ୟମ ଭାବେ ନୁହେଁ, ବରଂ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ, ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଓ ପରିଚୟର ଅନୁସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସାହିତ୍ୟିକ ଆୟୁଧ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ସଂଳାପର ପ୍ରୟୋଗ ମାଧ୍ୟମରେ ଲେଖକ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବେ ନିଜ କଥା କହିବାର ସୁଯୋଗ ଦେଇଥାନ୍ତି, ଯାହା ସେମାନଙ୍କର ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଗଭୀରତାକୁ ପାଠକ ସମ୍ମୁଖରେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରେ । ମନୋବିଜ୍ଞାନୀୟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ, ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଏହି ସଂଳାପ ଚରିତ୍ରର 'ସଚେତନ' ଓ 'ଅବଚେତନ' ମନର ଭାବନାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଥାଏ । ଚରିତ୍ରର ଉଚ୍ଚାରିତ ଶବ୍ଦ, ସ୍ୱ-କଥୋପକଥନ (Soliloquy) କିମ୍ବା ତା'ର ରହସ୍ୟମୟ ନୀରବତା—ସବୁକିଛି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ଏହି ଆଲୋଚନାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ, 'ମୁଁ' ସହିତ 'ତୁମେ' ବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ସଂଳାପ କେବଳ ଗଳ୍ପରେ ରସ ସୃଷ୍ଟି କରେନାହିଁ, ବରଂ ମାନବୀୟ ସମ୍ପର୍କ ଓ ମାନସିକତାର ବାସ୍ତବ ଚିତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ଜୀବନ୍ତ ଦର୍ପଣ ସଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ସଂଳାପର ଏହି ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦର୍ଶନ ହିଁ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପକୁ ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟର ସମକକ୍ଷ କରିପାରିଛି ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

1. କାହ୍ନୁଚରଣ ମହାନ୍ତି, ଚରିତ୍ର ଓ ସମ୍ବାଦ ନିର୍ମାଣ,ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର, କଟକ,୧୯୮୮
2. ଜତିନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ମହାନ୍ତି, ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପରେ ମାନସିକ ପରିପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟ, ପଶ୍ଚିମା ପବ୍ଲିକେସନ୍ସ, କଟକ,୧୯୯୫
3. ଦାସ କେ, ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପର ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଓ ସାମାଜିକ ପରିବେଶ, ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରକାଶକ,କଟକ,୨୦୧୮
4. ଦାସ ଚିତ୍ତରଂଜନ, ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପର ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି, ଆଦ୍ୟା ପ୍ରକାଶନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର,୨୦୧୦
5. ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରସାଦ, ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ରୂପରେଖ, ଜୟପ୍ରକାଶ ପ୍ରକାଶନ, କଟକ,୨୦୦୪
6. ଦାସ ମନୋଜ, ନିର୍ବାଚିତ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ, ନେସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ନିଉ ଦିଲ୍ଲୀ, ୨୦୧୪
7. ଦାସ ମନୋଜ, ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର, କଟକ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ୨୦୦୩
8. ଦାସ ମନୋଜ, ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଳ୍ପ,ବିଦ୍ୟାପୁରୀ,କଟକ,୨୦୧୫
9. ଦାସ ସୁଦୀର,ଓଡ଼ିଆ କାହାଣୀର ଗଠନ ଓ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବିଶ୍ଳେଷଣ,ଜଗନ୍ନାଥ ବୁକ୍ସ, କଟକ,୨୦୧୨
10. ଦେବୀ ସାରଳା, ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷା ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ, ସାହିତ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ,୨୦୧୮
11. ନନ୍ଦ ବସନ୍ତ କୁମାର, ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପର ବିକାଶ ଧାରା, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁ ବଜାର,କଟକ, ୧୯୯୬
12. ପଟ୍ଟନାୟକ ମାଧବ, ଓଡ଼ିଆ ସଂଳାପ ସଂରଚନା ର ଅଧ୍ୟୟନ, ଖାରବେଳ ପ୍ରକାଶନ,କଟକ,୨୦୧୬
13. ପଟ୍ଟନାୟକ ରବିନାରାୟଣ, ନବୀନ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ, ଜଗନ୍ନାଥ ବୁକ୍ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୨୦୧୦
14. ପଣ୍ଡା ଶ୍ରୀକାନ୍ତ, ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ସାହିତ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ,ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର, କଟକ,୨୦୧୫
15. ପରିଡ଼ା ରାଜକିଶୋର, ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପର ସମକାଳୀନ ବିଶ୍ଳେଷଣ, ପ୍ରାଚୀ ପବ୍ଲିକେସନ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର,୨୦୨୦।
16. ପରିଡ଼ା, ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ, ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ: ରୂପ, ରୂପକାର, ତତ୍ତ୍ୱ, ମନୋହର ପୁସ୍ତକାଳୟ, କଟକ,୨୦୨୦
17. ବେଜ୍ ଅମିୟ - ଏବଂ, ପଶ୍ଚିମା ପବ୍ଲିକେଶନ, ୧୮୮୨, ନୟାପଲ୍ଲୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର -୧୨, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ - ୨୦୨୨
19. ମିଶ୍ର ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଆଧୁନିକ ଗଳ୍ପରେ ସାମାଜିକ ଚିତ୍ର,ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ, ୨୦୦୪
20. ମହାନ୍ତି ଗୋପୀନାଥ, କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଓ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି, ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର,୨୦୦୫
21. ମହାନ୍ତି ଦୀପକ, ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଚିତ୍ର, ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି, ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର,୨୦୨୦
22. ମହାନ୍ତି ବୀଣାପାଣି, ସମଗ୍ର ଗଳ୍ପସଂଗ୍ରହ, ଫ୍ରେଣ୍ଡସ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ୧୯୯୯
23. ମହାନ୍ତି ଯତିନ୍ଦ୍ର, ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପର ସମାଲୋଚନା, ସାହିତ୍ୟ ଭାରତୀ,କଟକ, ୨୦୦୨
24. ମହାନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି, ସମାଜ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ପ୍ରାଚୀ ପବ୍ଲିକେସନ, କଟକ,୨୦୦୧
25. ମହାନ୍ତି ବୀଣାପାଣି, ସମଗ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ସଂକଳନ, ଫ୍ରେଣ୍ଡସ ପବ୍ଲିସର୍ଶ, ୨୦୧୦
26. ମହାନ୍ତି ଗୋପୀନାଥ, କାହାଣୀ ଓ ମାନସ, ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ, କଟକ,୧୯୮୪
27. ମହାନ୍ତି ଗୋପୀନାଥ,ଗଳ୍ପ ଓ କଥାତତ୍ତ୍ୱ, ପରମ୍ପରା ପ୍ରକାଶନ, ୨୦୧୨
28. ମହାନ୍ତି ଗୋପୀନାଥ,ପରଜା, ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର, କଟକ ୧୯୪୮
29. ମହାନ୍ତି ସୁରେନ୍ଦ୍ର, "A Song for Sunday." ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି କୃତି କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ସମ୍ଭାର, ସମ୍ପାଦନା:ଡ଼. ଦେବୀପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର, କଟକ,୨୦୧୮
30. ମହାନ୍ତି ଗଗନେନ୍ଦ୍ର, ଗଳ୍ପ ଓ କଥନତତ୍ତ୍ୱ, ପରମ୍ପରା ପ୍ରକାଶନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର,୨୦୧୨
31. ମହାନ୍ତି ଗୋପୀନାଥ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର, ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର,୧୯୮୫
32. ମହାପାତ୍ର ଡକ୍ଟର ପ୍ରେମାନନ୍ଦ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ,ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର,ବିନୋଦ ବିହାରୀ,କଟକ
33. ମହାପାତ୍ର, ରାଜୀବ,ସଂଳାପ ଓ ପରିଚୟ: ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ନୂତନ ଅଭିଗମ, ଧାରା ପବ୍ଲିକେଶନ୍ସ, ସମ୍ବଲପୁର,୨୦୧୮

34. ମିଶ୍ର ସତ୍ୟପ୍ରକାଶ, ଆଧୁନିକ ଗଳ୍ପ ଚିନ୍ତା, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର, ୧୯୯୨
35. ସାମଲ ପ୍ରଫେସର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ, ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଇତିବୃତ୍ତ,ଫ୍ରେଣ୍ଡସ ପବ୍ଲିଶର୍ସ,ବିନୋଦ ବିହାରୀ,କଟକ
36. ସାହୁ ଡକ୍ଟର ଫକୀରମୋହନ,ନାରୀ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ,ଅଗ୍ରଦୂତ,ବାକାଂବଜାର,କଟକ-୭୫୩୦୦୨
37. ସାହୁ ଡକ୍ଟର ଫକୀରମୋହନ,ସାହିତ୍ୟ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ,ଜଗନ୍ନାଥ ରଥ,ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶନ ଓ ବିକ୍ରେତା,ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ
38. ସେନାପତି ଫକୀରମୋହନ, ରେବତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗଳ୍ପ, ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର, କଟକ, ୧୯୯୮
39. American Psychological Association. (2020). Publication Manual of the American Psychological Association (7th ed.)., American Psychological Association 750 First Street, NE Washington, DC 20002 https://www.apa.org Order Department https://www.apa.org/pubs/books
40. Aristotle. *De Anima*. Translated by W. S. Hett. Cambridge: Harvard University Press, 1935.
41. Banaja, B.B., Aspects of Modern Odia Short Stories, 2019, IJCRT, Volume-7, Issue-2 April 2019, ISSN:2320-2882 (IJCRT.ORG)
42. Bakhtin, Mikhail. The Dialogic Imagination: Four Essays. Translated by Caryl Emerson and Michael Holquist, University of Texas Press, 1981
43. Chaudhuri, Sukanta. Modern Indian Short Story: Forms and Contexts. Kolkata: Seagull Books, 2011
44. Das, Chittaranjan. *Modern Odia Literature: Critical Perspectives.* New Delhi: Sahitya Akademi, 2005
45. Das, K. C. (2020). Aspects of Modern Odia Short Stories. IJCRT Publication
46. Freud, Sigmund. The Interpretation of Dreams. Translated by James Strachey, New York: Basic Books, 2010
47. Gross Richard, Richard Gross Psychology, The Science of Mind and Behaviour,2015,338 Euston Road, LONDEN
48. James, William. The Principles of Psychology. Boston: Houghton Mifflin, 1890
49. Kar, Bauri Bandhu. Odia sahitya ra Itihasa, Friends Publisher, Cuttack, 2004
50. Mitra, N. (Ed.). (2016). Spark of Light: Short Stories by Women Writers of Odisha. Athabasca University Press. Published by AU Press, Athabasca University 1200, 10011 ISBN 978-1-77199-167-4 Doi: 10.15215/au press/9781771991674.01
51. Mohanty, Jatindra K. *Odia Story: Its Form and Development.*, Bhubaneswar, Vidyapuri, 1983
52. Mohapatra Leelawati, Mohapatra K.K, Pierre. Paul St. Editors. (2022). The Greatest Odia Stories Ever Told. Aleph Book Company.
53. Patnaik, Sitakant. *Contours of Odia Modernity: Literature and Society.* Bhubaneswar: Orissa Sahitya Academy, 2015
54. Ray, Pratibha. Narratives of Change: Women and Society in Odia Fiction. Cuttack: Orissa Book Store, 2010
55. Samal, Baishnab Charan. Odia Khudra Galpara Itihasa, Books & Books, Cuttack, 1990
56. Senapati, Fakir Mohan (1898). *Rebati and Other Stories* (English Translations). 1898, ISBN No: 81-89040-00-6
57. Watson, John B. "Psychology as the Behaviorist Views It." *Psychological Review* 20, no. 2,1913
58. Williams, Raymond. Culture and Society: 1780–1950. New York: Columbia University Press, 1983